

MEIN SÖZEN

A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

Metin Sözen ABC

Bu çalışma; kavramları söylemlere, söylemleri ise eylemlere dönüştüren Anadolu kolektif yolculuğun lideri Prof.Dr. Metin Sözen'in anısına Ali Faruk Göksu tarafından hazırlanmıştır.

Tasarım: Sonia Irani, Didem Kara Bozkurt

Anadolu’da Kolektif Yürüyüşe Tanıklık

Bu çalışma, Prof. Dr. Metin Sözen’in yarım asrı aşan Anadolu yolculuğun geride bıraktığı **‘söylemsel ve eylemsel Miras’**ını, kelimelerle görünür kılma çabasının çok kısa parçasıdır. Metin Sözen ABC’si, bu yönüyle bir kişi sözlüğünden çok, doğa ve kültür öncelikli yürüyüşünün alfabesidir.

Benim için ise bu alfabe, aynı zamanda bir tanıklık metnidir. Metin Sözen’in yolculuğunun son yirmi beş yılına yakından tanıklık ettim, yol arkadaşları ile düşündüm, öğrendim ve önerilerde bulundum. Bu süre, Anadolu’nun farklı yerleşmelerinde, kimi zaman sokakta ve çarşıda yürürken, kimi zaman bir masanın etrafında, kimi zaman da ayak sohbetlerdeki birikimle geçti.

Metin Sözen’in ayırt edici yönü, bilgiyi aktaran bir akademisyen olmanın ötesinde, bilgiyi alanda sınayan ve yol açıcı ayrıcalıklı kişiliği olmasıdır. Yerleşmeler, mahalleler, insanlar ve ilişkiler; bilginin gerçek karşılığını bulduğu yerlerdir. Bu nedenle Anadolu, bu alfabede bir mekan değil, başlangıç noktasıdır.

Bu yolculukta doğa ve kültür birlikte ele alındı; koruma, yalnızca yapıları değil, yaşamı, belleği

ve insan ilişkilerini kapsayan sorumluluk olarak tanımlandı. Hocamın **‘bu büyük kültür mirası başkasına rica edilerek korunamaz’** cümlesini, yıllar boyunca farklı bağlamlarda defalarca duymak ve aynı kararlılığı uygulamada görmek, bu yolculuğun en öğretici yönlerinden biri oldu.

ÇEKÜL Vakfı ve Tarihi Kentler Birliği ortak düşünmenin, birlikte öğrenmenin ve paylaşarak üretmenin somut karşılıklarıdır. Metin Sözen’in liderliği; **‘bireysel değil; yol açan, kolektif sorumluluğu paylaşan ve başkalarını harekete geçiren bir liderliktir.’**

Metin Sözen’in Anadolu merkezli doğa ve kültür yürüyüşü ile Mustafa Kemal Atatürk’ün kurtuluş mücadelesini Anadolu’dan başlatan yaklaşımı arasında kurulan güçlü bağ, onun yaşamındaki **‘yolculuk’** kavramını anlamlı kılar. Bu nedenle Metin Sözen ABC, harflerle sınırlı bir anlatıdan çok, düşünce haritası ve bir tanıklık çağrısıdır. Çünkü bu yolculuk, ancak yeni tanıklıklarla ve yeni sorumluluklarla sürdürülebilir.

Bana göre hocamın **‘herkesi kapsama alanı içine alan ve heyecanlandıran üslubu’**, kilit taşı kurucuların ve gönüllülerin **‘özverili çalışmaları ve özgün üretkenlikleri’** ve Çekül gönüllü temsilcilerinin **‘Anadoluluk ruhu ve**

alışkanlıkları' bu uzun yolculuğun fark yaratan ayrıcalıklı değerleridir.

Bu nedenle hocamın bıraktığı mirasın ardından yeni yolculuğun ana hedefi; mutlaka **'Anadolu bağlarının yeniden kurulması, yaşanan deneyimin yeni nesille yeniden deneyimlenmesi ve deneyimin çeşitlendirilmesi'** olmalıdır.

Özetle, bu yolculuk, doğal ve kültürel mirasımızın korunması ve yaşatılmasını farklı ölçeklerde ortak akla dayalı bir sorumluluk alanı olarak ele almıştır. Anadolu Yolculuęu ancak kurucularıyla, gönül verenleriyle ve yol arkadaşlarıyla birlikte sahiplenildiğinde canlı kalır ve kuşaklar arası bir süreklilik kazanır.

Ali Faruk Göksu
2026

ANADOLU (*toprak, bilinç, sorumluluk*) Metin Sözen için Anadolu, yalnızca bir coğrafya değil; yerinde olmayı, halkla buluşmayı ve sorumluluk almayı gerektiren bir başlangıçtır.

‘Biz Anadolu toprağının ışığında buraya geldik. Ne olur topraklarınızın kimliğini unutmayın.’

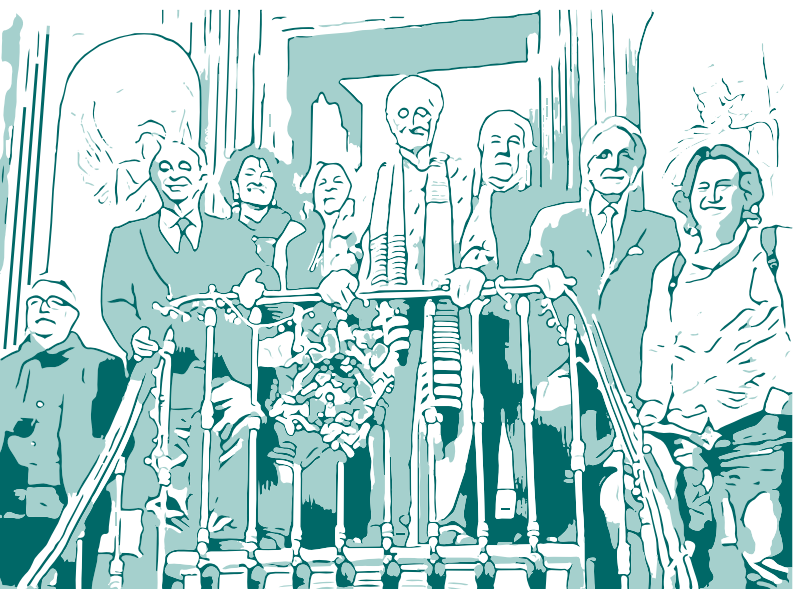
BİRLİKTELİK

*(dayanışma,
ortaklık, süreklilik)*

Sözen'e göre kültürel
ve doğal miras,
bireysel çabalarla
değil; bilinçli ve
örgütlü
birlikteliklerle
korunabilir.

**'Bilinçli ve
eğitimli birliktelik
ile kamu, özel ve
sivil kesimlerin
dayanışması
şarttır.'**

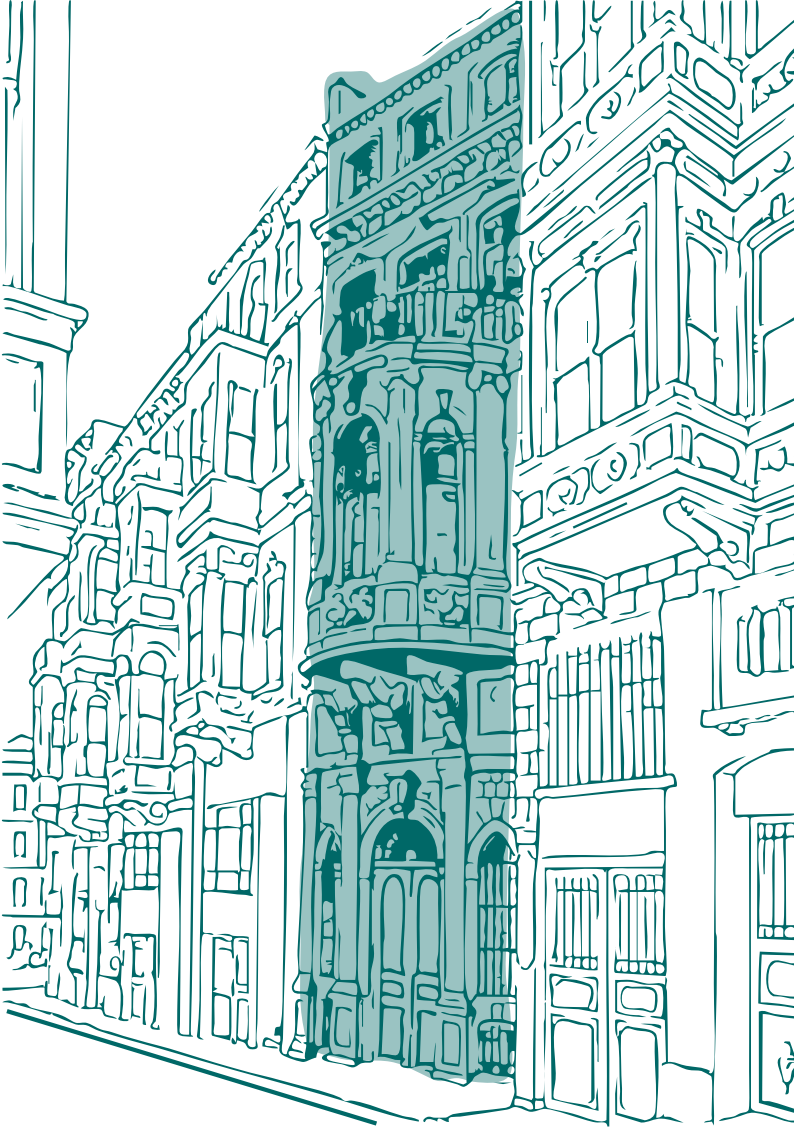

CUMHURİYET
(*kültür, anayasa,
aydınlanma*)
Cumhuriyet,
Sözen'in
düşüncesinde
kültür öncelikli
bir uygarlık
projesidir.
'Türkiye
Anayasası
doğru
yazılacaksa,
birinci
maddesi
'Türkiye bir
kültür
ülkesidir'
olmalı.'

ÇEKÜL VAKFI

*(gönüllülük,
ortak akıl,
sivillik)*

Kurucu lideri
olduğu ÇEKÜL
Vakfı ile kültür
ve doğayı
birlikte
savunan güçlü
bir sivil hareket
başlattı.

**‘Doğa ve
kültürle
varız.’**

doğa ve kültürle varız

ÇBKÜL

ÇOK KÜLTÜRÜ KÖKLELEMEK VE TANITMA VAKFI
YURTDA ÖĞRENE İSTANBUL
TEL: 0212 249 64 61

**DOĞA ve
KÜLTÜR**

*(bütünlük, su,
yaşam)*

Doğa ve kültür,
Sözen'e göre
ayrılmaz bir
bütündür;
koruma

havzayla başlar.

**'Ülke, bölge,
havza, kent'
ölçeğinde
bütüncül
çalışmalar
yapılmalı'**

EĞİTİM

(gençlik, aktarım, sorumluluk)

Kültürel süreklilik, kuşaklar arası bilinçli eğitimle mümkündür.

‘Sevgili gençler; bizim kuşağın yanlışlarına, aymazlıklarına düşmeyiniz.’

FARKINDALIK

(etik, bilinç, vicdan)

Koruma, teknik bir mesele değil;
etik ve vicdani bir sorumluluktur.

**‘Bu ülkenin gerçek sahibi biz
miyiz? Yoksa kötü bir kiracısı
mıyız?’**

GÖNÜLLÜLER

(emek, katılım, dayanışma)
Anadolu'daki gönüllüler,
kültür koruma hareketinin
taşıyıcı gücüdür.

**‘Niçin bu kadar
insan Anadolu’da
buluşuyor?
Çünkü kendi
değerlerimizi
unutmamamız
gerekıyor.’**

HAFIZA

*(birikim, bağ,
süreklilik)*

Toplumsal hafıza
zayıfladığında
gelecek
kurulamaz.

**‘Duygular,
baęlar
koptuęu
zaman
geleceęi
kurmak
zorlaşıyor.’**

İŞIK

(aydınlanma,
uygarlık,
süreklilik)

Işık, Sözen'in
düşüncesinde
kültürel
aydınlanmanın
simgesidir.

**'Düşünce bu
topraklarda
büyüdü.**

**Uygarlıklar ve
kültür, onu
üreten
toplumların
yaşamından
daha uzundur.'**

İNSAN

*(sorumluluk,
emek, bilinç)*

Bu topraklarda
yaşamak bir
ayrıcalık değil,
ağır bir
sorumluluktur.

**‘Biz herhangi
bir toprak
parçasının
çocukları
değiliz.’**

JEOKÜLTÜR

*(coğrafya,
katman,
okuma)*

Kentler,
coğrafyaları ve
tarihsel
katmanlarıyla
birlikte
okunmalıdır.

**‘Bilgi masa
başında değil,
alandan
sınanır.’**

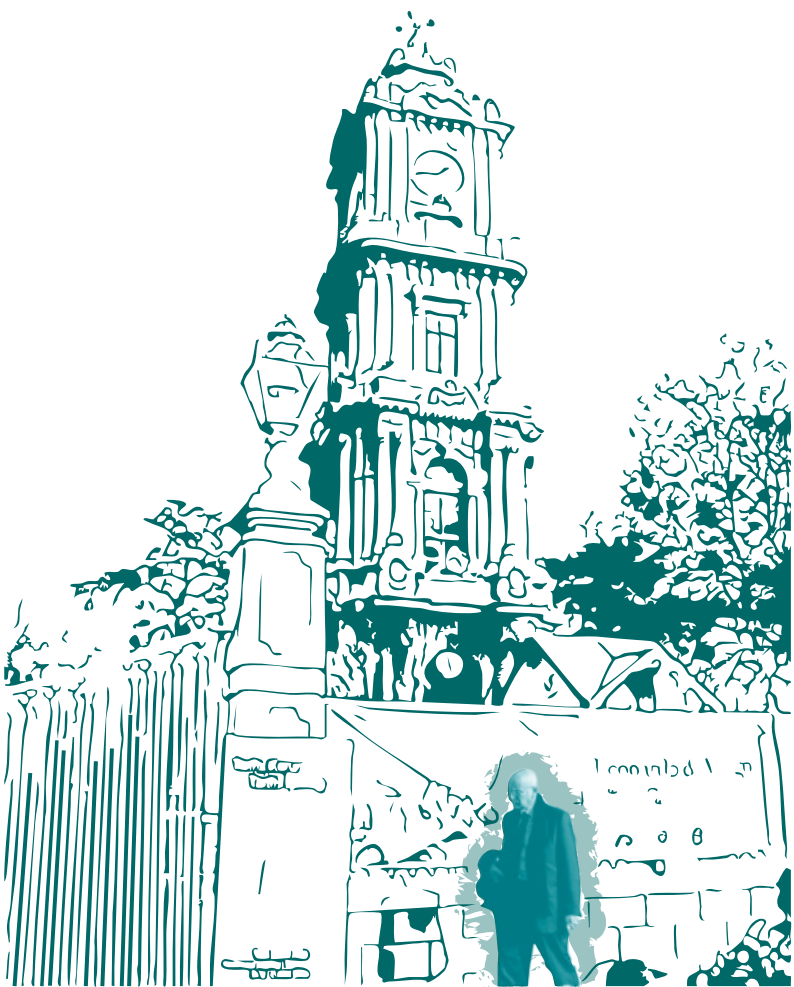

**KORUMA
KURULLARI**

(bilim, nitelik, etik)

Sözen'e göre
yıllarca başkanlık
yaptığı koruma
kurulları
kültürel mirasın
bilimsel
viçdanıdır.

**'Üçüncü sınıf
projeyle tarihi eser
onarılamaz.'**

LİDERLİK

(vizyon,
sorumluluk,
dönüşüm)

Yerel yöneticilerin
kültüre yaklaşımı bir
kent kaderini
belirler.

**‘Doğru insanlar
envanteri
yapmak
zorundayız; aksi
halde kaynağınızı
boşa harcarsınız.’**

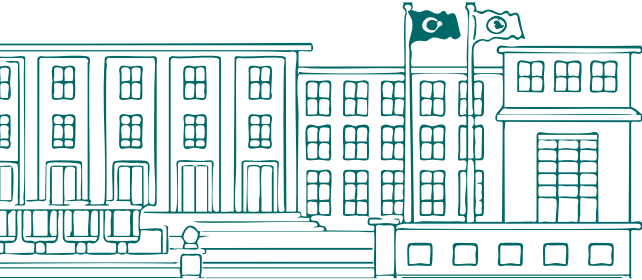

MECLİS

*(temsil,
kamusallık,
onur)*

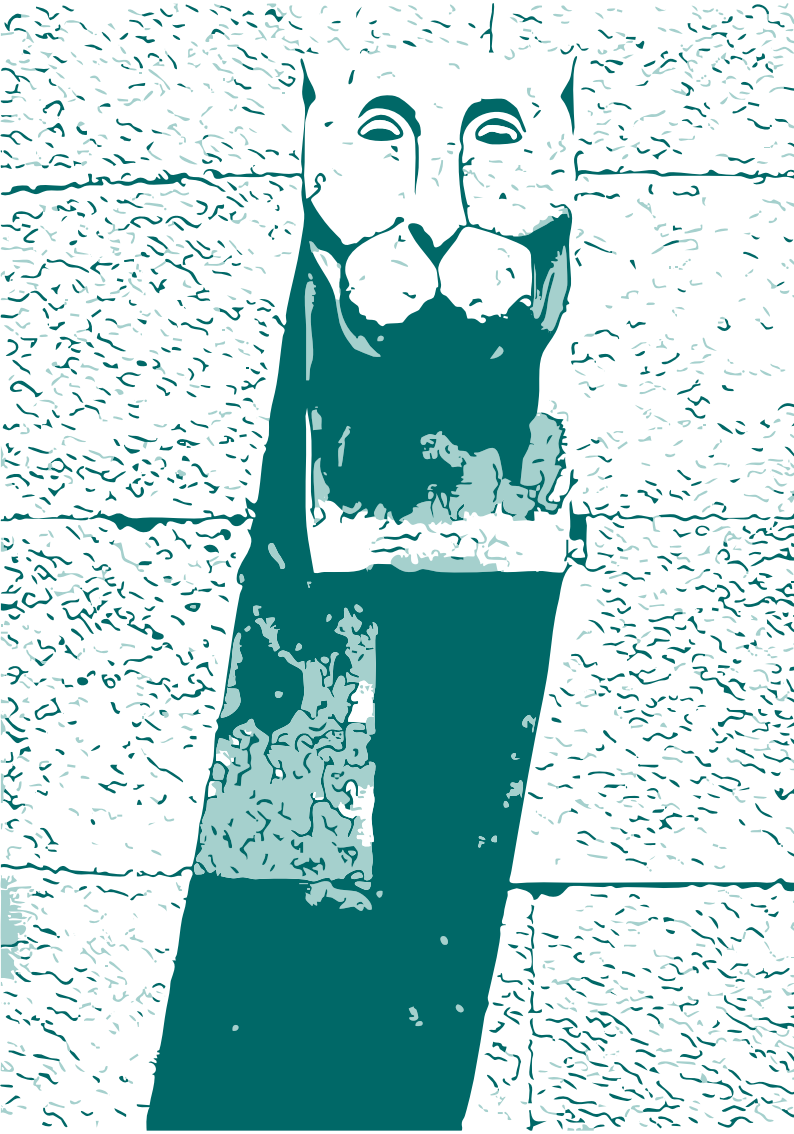
Sözen, TBMM’de
üstlendiği
görevlerle kültürel
mirasın kamusal
sorumluluk olarak
ele alınmasını
sağladı.

**‘Omuzlarımızda
büyük bir
kültürel
birikimin
sorumluluğu
var.**

NİTELİK
(*kahcılık, özen,
süreklilik*)
Koruma
aceleyle değil,
nitelikle
yapılır.
**‘Büyük
uygarlıkların
sonuçları
var.’**

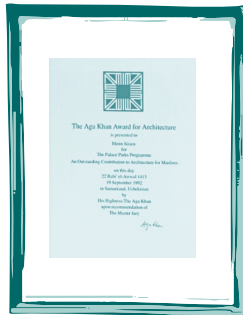
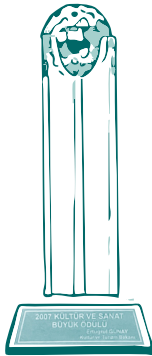
ORTAK AKIL

*(katılım,
paylaşım,
birlikte
düşünme)*

Kültürel miras,
ortak akıl
olmadan
korunamaz.

**‘Birikimli ve
hedefi olan
insanlar bir
araya
gelmeli.’**

ÖDÜL

(kolektif

*emek, saygı,
tanıma)*

Cumhurbaş-
kanlığı

Kültür ve
Sanat Büyük
Ödülü, Ağa
Han
Mimarlık
Ödülü ve
diğerleri.

**‘Bu ödöl bir
kişiyeye değil,
bir harekete
verilmiştir.’**

PROJE
*(gelecek,
tasarım,
sorumluluk)*
Gelecek,
doğru
projelerle
kurulabilir.
**‘Yarınları
doğru
projelerle
kurmalyız.’**

P

ROTA

(zaman, iz,
süreklilik)

Kültür, iz
bırakan
rotalarla
geleceğe
taşınır.

**‘Her kent,
öyküsüyle
geleceğe
açılmalı.’**

YEREL KİMLİK

010555
YEREL
Farklılık Buluşu

020000
Gelenek
Kültür

030000
Gelenek
Kültür

040000
Gelenek
Kültür

050000
Gelenek
Kültür

**SİVİL
TOPLUM**
*(bağımsızlık,
etik, katılım)*
Sivil toplum,
kültür
alanında
dönüştürücü
bir güçtür.
**‘Sivil
toplum
kuruluşları
da
sivilleşmek
zorunda
olmalı.’**

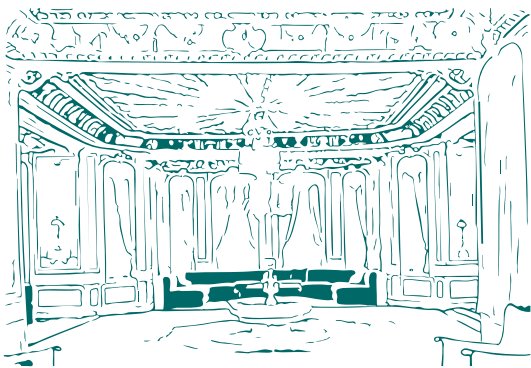

ŞEHİR
(kimlik, çarşı,
yaşam)

Şehir, yaşamın ve
kültürün
aynasıdır.

**‘Kale
düşerse
kent
düşer,
çarşı
düşerse
hayat
biter.**

TARİHİ KENTLER BİRLİĞİ

*(yerel yönetim,
dayanışma, kimlik)*

TKB, yerel
yönetimlerin
kültür
öncelikli
birlikteliğidir.

**‘TKB bir
kimlik
birliğidir.**

**Varoluş
sebeplerini,
köklerini
araştıran bir
topluluktur.’**

UYGARLIK

(birikim,
süreklilik,
sorumluluk)
Uygarlık,
geçmişten
geleceğe
devredilen bir
sorumluluktur.

**‘Toprağın
altını ve
üstünü
birlikte
korudukça
kalıcı
değerler
yaşatılır.’**

ÜNİVERSİTE

*(sorumluluk,
kent, aydınlık
yüz)*

Üniver-
siteler,
Sözen'e
göre bulun-
dukları
kentnin aklı,
vicdanı ve
aydınlık
yüzüdür.

'Sorumluluk

aldıkları

kadar o

üniver-

siteler,

o kentlerin

sahibi-

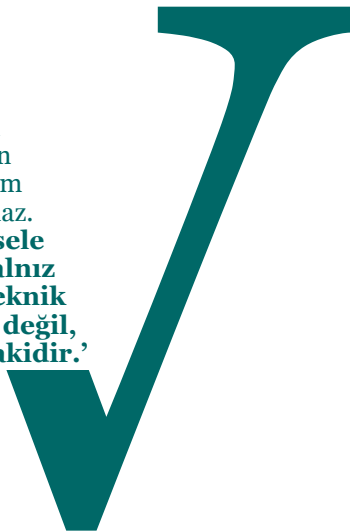
dirler.'

VİCDAN
(etik, eleřtiri,
sorumluluk)

Koruma,
vicdan
olmadan
anlam
kazanmaz.

**‘Bu mesele
yalnız
teknik
değil,
ahlakidir.’**

YOLCULUK

*(Anadolu,
sorumluluk,
süreklilik)*

Metin

Sözen'in

Anadolu

merkezli

kültür

yürüyüşü,

Atatürk'ün

kurtuluş

mücadelesini

Anadolu'dan

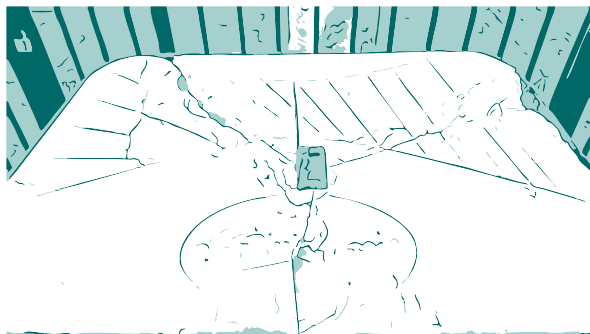
başlatan

yaklaşımıyla

düşünsel bir

bağ kurar.

**'Bu bir kültür
yürüyüşüdür.'**

ZAMAN

*(bugün,
gelecek,
sorumluluk)*

Zaman
ertelenemez;
sorumluluk
bugündedir.

**‘Yapılması
gerekleri
bugün
yapmazsan
yarın
yoktur.’**

Metin Sözen Etkisi

Söylemler ve Eylemler

7 Ağaç

7 Bölge 7 Kent: Kemaliye, Midyat, Talas, Kastamonu, Akseki, Birgi, Mudanya

77 m2 Toprak

Anadolu Araştırmaları Merkezi

Arkeolojik Mirasın Sürekliliği

Bilgi Ağacı

Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası

Çekül Akademi

Çekül Bilgi Ağacı

Çekül Bilgi ve Belge Merkezi

Çekül Evleri: Beyoğlu, Birgi, Gaziantep-

Çekül Temsilcileri

Devletin Evi Saray

Doğa ve Kültürle Varız

Endüstri Mirası

Geçmişten Geleceğe Süreklilik

Geleneksel Yaşam Kültürü

Havza Birlikleri: Ülke, Bölge, Havza, Kent: Kelkit, Büyük Menderes

İpek Yolu Kültür Yolu

Kale, Çarşı, Mahalle

Kaleli Kentler

Kamu, yerel, sivil, özel birlikteliği

Kendini Koruyan Kentler

Kent Atölyeleri

Kent Envanterleri

Kent Müzeleri ve Arşivleri

Kentler Çocuklarıdır

Kimlikli Kentler

Köyler Yaşamalıdır

Sinan'a Saygı

Somut ve Somut Olmayan Kültür

Tarihi Kentler Birliği

Taşın Belleği: Mardin

Yaşamı Korumak

Yaşatarak Korumak

Yer Altı Mirası

Yerel Kimlik

SON SÖZ

Sevgiyle kalın.
Metin Sözen

